

## N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 11 maj 1908, kl. 12 midd.

*Sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 15, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, dels ock fem med föranledande af propositionen väckta motioner.*

Genom proposition, n:o 54, af den 21 februari 1908 har Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att antaga ett vid propositionen fogadt förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

Ifrågavarande lagförslag är af följande lydelse:

»Förslag

till

**Lag**

**angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Hvarje landt- och hvarje stadskommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Inom kommun, som är af större vidd eller

har större folkmängd, skola två eller flera fast aflönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska. De vare ock därtill skyldiga, såvidt Konungens befallningshafvande, på framställning af förste provinsialläkare, därom förordnar.

Mindre kommun må jämväl, efter Konungens befallningshafvandes i förenämnda ordning lämnade medgifvande, träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska.

Därest Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gränsande mindre landtkommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.

## 2 §.

I fråga om sättet för barnmorskas utseende äger hvarje kommun besluta.

Äro två eller flera kommuner förenade till ett barnmorskedi-strikt och enas dessa icke i valet af barnmorska, äger Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, utse den af de valda, som därtill finnes lämpligast.

## 3 §.

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst trehundra kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Där särskilda omständigheter sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkares hörande, medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Aflöningen bestämmes af vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke träffa öfverenskommelse om aflöningen, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.

4 §.

Huru utöfver den fasta aflöningen ersättning må till barnmorska utgå för hvarje förrättning, därom finnes särskildt stadgadt.

5 §.

Hvad i denna lag sägs om förste provinsialläkare gäller i Stockholm och Göteborg om dessa städers förste stadsläkare samt i Malmö om stadsläkaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912; dock att sådant aftal om barnmorskans anställning i kommuns tjänst mot fast aflöning, som träffats före lagens utfärdande och vid tiden för dess ikraftträdande fortfarande är gällande, skall, oafsedt bestämmelsen i första stycket af 3 §, under aftalstiden äga bestånd.»

Rörande den förberedande behandlingen af detta ärende har föredragande departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet meddelat en öfversikt, till hvilken utskottet tillåter sig hänvisa.

För egen del har departementschefen i ärendet yttrat följande:

»Sedan gammalt har det i vårt land ansetts vara en kommunal angelägenhet att i den allmänna hälsovårdens intresse sörja för att inom kommunerna tillgång finnes till examineradt förlossningsbiträde.

Departements-  
chefens yt-  
rande.

Sålunda föreskrefs redan i det första allmänna svenska barnmorskereglementet af den 14 oktober 1777 att för att vinna tillträde till den kurs, hvilken enligt reglementet alla, som önskade utöfva barnmorskeyrket, skulle i Stockholm genomgå, elev från landsorten skulle uppvisa kallelsebref från någon stad eller socken, som därigenom förklarade sig villig att efter kursens afslutande antaga henne till barnmorska. I nådigt bref den 3 april 1780 förklarades vidare, att, ehuru önskligt vore, att hvarje socken kunde sin egen barnmorska antaga,

det dock på allmogen själf skulle få ankomma, huruvida flera socknar kunde sig om en enda förena, samt hvilka utvägar till hennes aflönande, såsom för dem minst betungande kunde vidtagas. Gällande 1856 års reglemente för barnmorskor uttalar såsom ofvan nämnts, att barnmorskans förrättningsarfvode skall bestämmas å allmän sockenstämma. Också har Kungl. Maj:t genom nådigt bref till kammarkollegium af den 12 maj 1857 på gifven anledning förklarar, att mål i fråga om aflöning åt barnmorska å landet, lika med ärenden rörande andra kommunalafgifter, därom intet särskildt är stadgadt, skola i andra instans på grund af den kammarkollegium i allmänhet tillkommande befattning med jorden åliggande extra ordinarie skyldigheter och besvär samt med allmänna hushållningen rörande mål tillkomma kammarkollegii pröfning. Dylika mål behandlas jämväl enligt nu gällande instruktion af kammarkollegium.

Sedermera har i nådiga läkarinstruktionen af den 31 oktober 1890 stadgats skyldighet för provinsialläkare att söka medverka därtill, att behörigen examinerade barnmorskor af kommunerna antagas.

Äfven i senaste tid hafva uttryck förekommit för denna uppfattning om tillhandahållande af nödigt förlossningsbiträde såsom en kommunal angelägenhet. Vid 1904 års Riksdag väcktes nämligen inom Andra Kammaren motion om beviljande af särskildt anslag för bisträckande af sådana mindre bemedlade landtkommuner, hvilka ansåge sig behöfva statens hjälp för att kunna hos sig anställa examinerad barnmorska för att tillhandagå inom kommunen varande barnaföderskor. Statsutskottet fann emellertid icke giltiga skäl vara i motionen anförda för frångående af den hittills gällande grundsats, att anställandet och aflönandet af barnmorskor borde vara en kommunernas angelägenhet, samt hemställde på sådan grund, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Detta blef också båda kamrarnas beslut.

Enligt den af riksförsäkringsanstalten med ledning af dit inkomna uppgifter angående inom kommunerna boende och hos barnbördshus anställda barnmorskor senast afgifna årsberättelse angående förvaltningen af barnmorskornas pensionsanstalt, som af riksförsäkringsanstalten omhänderhafves, funnos år 1906 i riket 2,841 praktiserande barnmorskor, hvaraf 2,109 innehade anställning hos kommun eller barnbördshus. Återstående 732 utöfvade endast enskild praktik. Af de sistnämnda åtnjuta dock 18, hvilka äro i en ålder af i medeltal 70 år, pension från vederbörande kommuner. Enligt hvad som meddelats mig, hafva i förevarande uppgifter såsom kommunalt anställda räknats de i Stockholm enskildt praktiserande

barnmorskor, som till ett antal af 86 erhållit stadens uppdrag att mot ersättning af staden biträda fattiga vid förlossningar, hvaremot såsom enskildt praktiserande räknats öfriga större städers så kallade fattigbarnmorskor, hvilka dels med och dels utan föregående uppdrag af staden lämna förlossningsbiträde åt stadens fattiga mot ersättning endast efter taxa. Enligt nämnda berättelse hade år 1906 1,053 kommuner *en* barnmorska hos sig anställd. 196 kommuner hade mer än en barnmorska i sin tjänst. 991 kommuner hade barnmorska anställd gemensamt med annan kommun, och 266 kommuner hade icke någon barnmorska hos sig anställd.

De hos kommunerna anställda barnmorskornas årliga fasta aflöning under 1907 äfvensom antalet kommuner i hvarje län, som under samma år saknade fast anställd barnmorska, framgår af följande af riksför-säkringsanstalten till mig aflämnade tablå.

## Kommunalt anställda barnmorskors fasta aflöning enligt

Län:	Kr. 1—49	N*)	Kr. 50—99	N*)	Kr. 100—149	N*)	Kr. 150—199	N*)	Kr. 200—249	N*)	Kr. 250—299	N*)	Kr. 300—349	N*)	Kr. 350—399	N*)	Kr. 400—449	N*)	Kr. 450—499	N*)
Stockholms.....	—	—	1	1	2	2	5	5	10	7	14	14	40	33	11	9	9	5	4	3
Uppsala.....	1	—	1	1	3	2	1	—	7	3	6	5	27	24	3	2	7	6	—	—
Södermanlands..	—	—	—	—	2	—	3	2	6	5	18	17	21	21	10	8	10	8	1	—
Östergötlands...	—	—	4	—	3	1	2	2	8	8	15	15	32	28	9	8	11	5	—	—
Jönköpings.....	—	—	2	1	2	1	2	1	9	3	14	11	33	20	3	1	4	—	1	—
Kronobergs.....	—	—	—	—	1	1	4	2	8	4	15	9	26	10	5	1	3	—	2	—
Kalmar.....	1	—	1	—	3	—	8	6	11	6	15	8	28	12	6	2	9	3	1	—
Gottlands.....	—	—	1	—	—	—	4	4	3	1	5	5	19	19	4	4	3	2	—	—
Blekinge.....	—	—	—	—	—	—	—	—	10	3	11	5	9	4	3	1	9	—	2	—
Kristianstads.....	—	—	2	1	16	5	29	9	53	15	27	5	21	2	2	—	1	—	—	—
Malmöhus.....	—	—	10	—	23	5	58	22	67	22	35	10	31	6	5	1	8	3	3	—
Hallands.....	—	—	1	—	5	2	8	4	18	8	10	2	13	3	4	2	4	—	—	—
Göteborgs.....	—	—	—	—	3	2	8	4	13	1	7	2	31	6	3	—	3	—	1	—
Älfsborgs.....	—	—	—	—	3	—	7	4	20	9	21	7	24	11	4	—	10	1	—	—
Skaraborgs.....	—	—	2	1	5	1	4	1	16	13	21	9	25	13	3	2	2	—	—	—
Värmlands.....	—	—	—	—	1	—	—	—	11	6	13	10	40	25	11	5	9	4	2	—
Örebro.....	—	—	3	2	—	—	3	2	4	1	8	5	27	20	9	4	11	8	—	—
Västmanlands.....	—	—	2	1	2	1	2	2	11	11	14	13	21	17	3	2	5	3	1	1
Kopparbergs.....	—	—	—	—	—	—	2	1	3	1	1	—	22	18	17	13	22	16	2	1
Gäflborgs.....	—	—	—	—	—	—	—	—	5	3	5	5	32	27	9	8	12	10	4	3
Västernorrlands	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	5	2	34	19	16	11	25	10	3	2
Jämtlands.....	—	—	3	1	—	—	—	—	6	6	6	5	24	23	11	5	7	4	1	—
Västerbottens...	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	9	1	41	29	15	6	21	9	5	—
Norrbottnens.....	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	10	10	14	9	10	8	9	2	4	3
	2	—	33	9	74	23	152	72	305	140	305	175	635	399	176	103	214	99	37	13

\*) Därjämte naturaförmåner: bostad, vedbrand m. m.

uppgifter till riks försäkringsanstalten för år 1907.

Kr. 500 —549	N*)	Kr. 550 —599	N*)	Kr. 600 —649	N*)	Kr. 650 —699	N*)	Kr. 700 —749	N*)	Kr. 800 —849	N*)	Kr. 900 —949	N*)	Antal barn- mor- skor.	Antal kommu- ner, som sakna fast anställd barnmorska.	L ä n :
1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	99	2	Stockholms.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	57	—	Uppsala.
3	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	1	Södermanlands.
3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	88	31	Östergötlands.
1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	72	13	Jönköpings.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	10	Kronobergs.
2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	86	13	Kalmar.
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	1	Gottlands.
2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46	2	Blekinge.
1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	153	2	Kristianstads.
2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	245	6	Malmöhus.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	63	14	Hallands.
2	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	72	13	Göteborgs.
2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	92	52	Älfsborgs.
2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	80	94	Skaraborgs.
2	1	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	91	3	Värmlands.
3	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	68	4	Örebro.
4	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	67	2	Västmanlands.
7	1	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	79	—	Kopparbergs.
5	3	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	73	1	Gäffleborgs.
3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	1	92	—	Västernorrlands.
3	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	62	—	Jämtlands.
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	98	—	Västerbottens.
8	3	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	60	—	Norrbottens.
64	17	8	—	15	—	—	—	2	—	1	—	1	1	2.024	264	

Tabellen upptager icke barnmorsornas inkomster på grund af taxa för hvarje förrättning. Enligt hvad jag inhämtat, växlar denna taxa på landsbygden i allmänhet mellan 1 krona för mindre bemedlade och 3 till 5 kronor för förmögnare personer. I städerna är den något högre. Angående beloppet af barnmorsornas årsinkomst på grund af taxa föreligga inga exakta uppgifter. Så mycket torde dock, enligt hvad som meddelats mig, kunna sägas, att årsinkomsten af densamma för närvarande på landet i medeltal icke öfverstiger 100 kronor.

I följande städer, där barnmorska med fast årslön för närvarande icke finnes af staden anställd, hafva nedan angifna antal barnmorskor på grund af förrättningar hos fattiga, hvarför ersättning utgått af staden efter taxa för hvarje förrättning, haft följande inkomst under åren 1904 och 1905:

Stadens namn.	År 1904.			År 1905.		
	Antal barnmorskor, till hvilka ersättning utbetalts.	Sammanlagda ersättningsbeloppet i kronor.	Medeltal i jämna kronor.	Antal barnmorskor, till hvilka ersättning utbetalts.	Sammanlagda ersättningsbeloppet i kronor.	Medeltal i jämna kronor.
Stockholm .....	63	5,808	92	56	5,639	101
Uppsala .....	4	121	30	4	141	35
Eskilstuna .....	6	208	35	8	268	33
Linköping .....	4	340	85	6	400	67
Norrköping .....	5	198	39	10	270	27
Malmö .....	22	538	24	26	670	26
Göteborg .....	32	1,016	32	37	904	24
Lidköping .....	1	40	40	1	50	50
Örebro .....	7	380	54	8	470	59
Gäfle .....	12	441	37	14	604	43

Det synes mig icke kunna med fog invändas något mot den i medicinalstyrelsens förevarande förslag fastslagna grundsats, att hvarje kommun skall vara ansvarig för att tillgång för dess invånare finnes till examineradt förlösningsbiträde, och detta så mycket mindre som en dylik princip sedan gammalt kan sägas vara förutsatt i de i ämnet meddelade bestämmelser, om än densamma icke direkt uttalats.



Hvad ofvan visats angående de aflöningsförhållanden, hvarunder barnmorskorna nu arbeta, synes mig därjämte ådagalägga, att något från statsmakternas sida bör åtgöras för reglerande och förbättrande af barnmorskekårens ställning. Det kan icke vara till fromma för allmänheten, att samhällstjänare med en utbildningstid af i regel 1 år och med ett så pass ansvarsfullt och kräfvande arbete i den allmänna hälsovårdens tjänst som barnmorskornas ofta lefva under otillfredsställande ekonomiska villkor och utan förutsättningar att ägna sitt yrke den omsorg och det intresse, dess utöfning kräfver.

Att nu för att råda bot mot förevarande missförhållanden genom lagbud ålägga kommunerna att hos sig anställa och med skäligt belopp aflöna nödigt antal barnmorskor torde icke erbjuda allt för stora betänkligheter och synes för öfrigt, därest man vill uppehålla grundsatsen om barnmorskors tillhandahållande åt allmänheten såsom en kommunal plikt, vara det enda medlet att effektivt förbättra barnmorskekårens villkor.

Då jag sålunda ansett mig böra ansluta mig till medicinalstyrelsens förslag, i hvad det innebär skyldighet för kommuner att mot skäligt arfvode anställa nödigt antal barnmorskor, har det tillika stått klart för mig, att det härvid för statsmakterna gäller att framgå varsamt och icke åstadkomma brådstörtade eller för kommunerna betungande rubbningar, hvilka alltför mycket skulle inkräkta på kommunernas fria själfbestämningsrätt.

Sålunda bör, synes mig, en tillräckligt lång öfvergångstid stadgas, för att kommunerna skola blifva i tillfälle att ordna sig för de nya förhållandena. I sådant afseende hade jag tänkt mig, att man kunde stanna vid den 1 januari 1912 såsom lämplig tidpunkt för den nya ordningens ikraftträdande. De aftal, som redan träffats vid den af mig ifrågasatta lagens utfärdande och hvilkas giltighetstid sträcker sig längre än till den 1 januari 1912, böra dock äga bestånd under hela aftalstiden. Däremot böra inga nya aftal, som strida mot de bestämmelser jag har för afsikt att föreslå, få träffas för längre tid än till nyssnämnda dag.

Såsom hufvudregel synes till en början böra uttalas, att hvarje socken å landet, hvarje stad och hvarje köping, som utgör en kommun för sig — med andra ord hvarje landt- och hvarje stadskommun — skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Kommun af större ytvidd eller med större folkmängd bör gifvetvis hafva mer än en fast aflönad barnmorska anställd. Att meddela några bestämda föreskrifter om antalet, synes dock ej lämpligt, utan torde frågan härom böra öfverlämnas till kommunernas eget afgörande. Förste provinsialläkarna och

Kungl. Maj:ts befallningshafvande lära icke underlåta att vaka däröfver, att nödigt antal barnmorskor varder anställdt.

Intill hvarandra gränsande kommuner med ringare folkmängd och små ekonomiska förutsättningar böra gifvetvis få slå sig tillsammans om en barnmorska. Men med hänsyn till angelägenheten att barnmorskan såvidt möjligt varder fullt sysselsatt med sitt yrke, synas dylika kommuner ock böra kunna förpliktas att förena sig till ett barnmorskedistrikt.

Emellertid synes mig tydligt, att frågan om kommuners förening till barnmorskedistrikt bör afgöras af därtill kompetent och lämplig myndighet, nämligen förste provinsialläkarna och Kungl. Maj:ts befallningshafvande. Genom iakttagande af försiktighet och den största hänsyn till kommunernas önskemål vid bestämmandet af distriktsindelningen lärer faran vara undanröjd för de enskilda kommunernas otillbörliga betungande genom ett lagbud sådant som det ifrågasatta, likasom ock det allmänna förbättrandet af barnmorskekårens ställning väsentligen torde bero på förståndigt handhafvande af denna fråga.

Det synes mig ock i vissa fall böra kunna tillåtas en mindre kommun att träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af dennas barnmorska.

Det i åtskilliga städer hittills förekommande bruk att staden i stället för att anställa fast aflönad barnmorska träffa aftal med tillräckligt antal af de i staden praktiserande barnmorskor att mot särskild ersättning af staden för hvarje förrättning betjäna dess fattiga, synes jämväl böra lagfästas. Likaledes synes det icke böra förmenas staden angränsande mindre landtkommun att, där så finnes lämpligt, träffa liknande aftal med stadens barnmorskor.

Beträffande de kommuner, som för närvarande icke hafva någon barnmorska hos sig anställd, kan det i regel icke vara annat än rättvist, att de med skäligt belopp bidraga till aflönande af den närbelägna kommunens barnmorska, af hvilken biträde de betjäna sig. Visserligen är antalet kommuner, som sakna fast anställd barnmorska, inom några län anmärkningsvärdt stort, men af hvad som från dessa län meddelats synes mig framgå, att några verkliga svårigheter icke heller här möta mot det nyss antydda förfaringssättet.

Att såsom t. ex. i Skåne icke mindre än 75 merendels intill hvarandra gränsande socknar hafva hvar sin barnmorska hos sig anställd mot ett fast arfvode, ej uppgående till 200 kronor om året, är också ett missförhållande, som i den mån gällande kontraktstider utgå bör rättas; och bör då tillses, att lämpliga större barnmorskedistrikt inrättas. Ofta torde den förekommande låga fasta aflöningen hafva sin förklaring

i en viss obenägenhet från kommunernas sida att hafva gemensamma funktionärer med annan kommun. I andra fall torde barnmorskans inkomst af taxa hafva uppskattats jämförelsevis högt, och har då den fasta aflöningen satts lägre. Hvad speciellt Skåne beträffar, lärer den rika tillgången hittills på barnmorskor hafva berott på den i Lund befintliga barnmorskeundervisningsanstalten, hvilken dock med innevarande år upphör.

Barnmorska synes böra utses på sätt hvarje kommun bestämmer. Kunnna kommuner inom samma barnmorskedistrikt icke enas i valet af barnmorska, lärer tvisten böra slitas af Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

Hvad härefter angår frågan om en till beloppet bestämd minimilön för kommunalt anställd barnmorska, kan jag till en början icke annat än erkänna det beaktansvärda i hvad såväl från Kungl. Maj:ts befallningshafvande och förste provinsialläkarna i länen som från barnmorskorna själfva framhållits om olägenheten af en så låg lagbestämd minimilön som den af medicinalstyrelsen föreslagna.

Vidkommande den af medicinalstyrelsen framhållna omständigheten, att i reglementet för barnmorskornas pensionsanstalt minimiaflöningen för rätt och skyldighet till inträde i pensionsanstalten fastställt till endast 200 kronor om året, har denna sin förklaringsgrund däruti, att hänsyn därvid måst tagas till bestående anställnings- och aflöningsförhållanden. Understege aflöningen 200 kronor, kunde icke barnmorskan anses i den allmänna hälsovårdens intresse utöfva ett så omfattande arbete, att det borde berättiga henne till tjänstårsberäkning för erhållande af pension enligt principerna för pensioneringen.

Nu åter är fråga om att införa ett nytt anställnings- och aflönings-system med efter förhållandena lämpade distrikt, som gifva barnmorskan fullt arbete i hennes yrke och en inkomst, tillmätt efter detta arbete, allt utan rubbning i redan grundade och bestående rättsförhållanden.

Det synes mig därför, som borde minimiaflöningen ej sättas lägre än att barnmorskan, om så skulle för ett eller annat år behövas, ensamt af densamma har möjlighet till nödtorftig bärgning, och tillåter jag mig i sådant hänseende föreslå en fast minimiaflöning från kommunen-barnmorskedistriktet af 300 kronor om året jämte skyldighet för kommunen att förse barnmorskan med tjänlig bostad och nödig vedbrand eller ock utgifva ersättning därför med sammanlagdt minst 100 kronor om året. Sålunda ifrågasatta aflöningsförmåner understiga visserligen i betydlig mån hvad i sådant hänseende vid innevarande års Riksdag af Eders Kungl. Maj:t föreslagits för småskollärarinnor, men jag har

vid detta mitt förslag icke ansett mig kunna undgå att taga väsentlig hänsyn till nu bestående förhållanden, hvilka gifva vid handen, att mer än halfva antalet kommunalt anställda barnmorskor för närvarande uppbära aflöning, som understiger hvad jag föreslagit. Därjämte bör uppmärksammas, att barnmorskorna ju hafva utsikt att något förbättra sina löneförmåner genom den ersättning de skola erhålla för hvarje särskild förrättning.

Vid en granskning af barnmorskornas aflöningsförhållanden finner man snart, att en betydande olikhet i aflöning är rådande å olika orter och under olika förhållanden, en olikhet, som väl i viss mån alltid kan komma att vara berättigad. Det synes mig därför vara angeläget att ordna så, att i undantagsfall barnmorska skall kunna aflönas med ett lägre belopp än det föreslagna minimibeloppet; och torde alltså, då omständigheterna därtill föranleda, Kungl. Maj:ts befallningshafvande böra på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkarens hörande kunna medgifva, att fasta aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Kunna kommuner förenade till ett barnmorskedistrikt ej enas om aflöningen, synes frågan böra afgöras af Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som dock gifvetvis icke äger bestämma aflöningen till högre belopp än det högsta, som någon af de intresserade kommunerna ifrågasatt.

Utöfver den bestämda fasta aflöningen bör, såsom redan antydts, till barnmorska utgå skälig ersättning efter taxa för hvarje förrättning; och synes mig taxan med hänsyn till fasta lörens belopp och andra omständigheter böra för hvarje län fastställas på sätt medicinalstyrelsen föreslagit.

De närmare bestämmelserna härom likasom om öfriga förekommande ersättningar till barnmorskor vid förrättningar torde emellertid icke böra upptagas i en allmän lag.

I enlighet med förenämnda grunder har jag låtit inom civildepartementet utarbета förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.»

Motioner.

I sammanhang med denna proposition har utskottet till behandling förehaft fem särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner nämligen n:o 249 af herr K. E. O. Kjellberg m. fl., n:o 250 af herrar J. J. Byström och G. Thavenius, n:o 259 af herr L. J. Jansson i Djursåtra m. fl., n:o 326 af herr D. Persson i Tällberg samt n:o 327 af herr E. Hammarlund.

Herr Kjellbergs och hans medmotionärers motion är af följande lydelse:

Herr Kjellbergs m. fl. motion.

»Genom Kungl. Maj:ts proposition n:o 54 föreligger vid innevarande Riksdag ett förslag till reglerande och förbättrande af barnmorskekårens ställning. I det anförande till statsrådsprotokollet den 21 sistlidne februari, hvarmed chefen för civildepartementet motiverar det framlagda förslaget, heter det bland annat: »Det kan icke vara till fromma för allmänheten, att samhällstjänare med en utbildningstid af i regel 1 år och med ett så pass ansvarsfullt och kräfvande arbete i den allmänna hälsovårdens tjänst som barnmorskornas ofta lefva under otillfredsställande ekonomiska villkor och utan förutsättningar att ägna sitt yrke den omsorg och det intresse, dess utöfning kräfver.

Att nu för att råda bot mot förevarande missförhållanden genom lagbud ålägga kommunerna att hos sig anställa och med skäligt belopp aflöna nödigt antal barnmorskor torde icke erbjuda alltför stora betänkligheter och synes för öfrigt därest man vill uppehålla grundsatsen om barnmorskors tillhandahållande åt allmänheten som en kommunal plikt, vara det enda medlet att effektivt förbättra barnmorskekårens villkor.

Då jag sålunda ansett mig böra ansluta mig till medicinalstyrelsens förslag, i hvad det innebär skyldighet för kommuner att mot skäligt arfvode anställa nödigt antal barnmorskor, har det tillika stått klart för mig, att det härvid för statsmakterna gäller att framgå varsamt och icke åstadkomma brådstörtande eller för kommunerna betungande rubbningar, hvilka alltför mycket skulle inkräkta på kommunernas fria själfbestämmingsrätt.»

Då Riksdagen går att fatta beslut i en fråga, hvarigenom för en längre framtid de ekonomiska villkoren skola fastställas för ett stort antal i det allmännas tjänst, med ansvarsfullt och kräfvande uppdrag anställda personer, torde man böra kasta en blick på de af vederbörande själfva framställda anspråken för att se, i hvad mån dessa kunna tillgodoses. Det visar sig då, att sjunde allmänna barnmorskemötet i Malmö 1907 anhållit, »att kommunalt anställd barnmorskas mininialflöning ej måtte fastställas lägre än till 400 kronor om året, förutom hittills vanliga naturaförmåner af bostad och vedbrand eller motsvarande penningeersättning». I afseende på barnmorskornas utsikter till inkomst därutöver torde böra anföras departementschefens yttrande: »Angående beloppet af barnmorskornas årsinkomst på grund af taxa föreligga inga exakta uppgifter. Så mycket torde dock enligt hvad som meddelats mig, kunna sägas, att årsinkomsten af densamma för närvarande på landet i medeltal icke öfverstiger 100 kronor». Till-

mötesginge Riksdagen barnmorskornas ofvan anförda önskingar, skulle medelinkomsten för barnmorska å landsbygden utgöra 500 kronor jämte naturaförmåner. Skulle åter det i lag föreskrifna lönebeloppet komma att begränsas till af Kungl. Maj:t föreslagna 300 kronor, så torde barnmorskornas rättmätiga anspråk inom en kort tid göra en ändring af lagen nödvändig eller åtminstone högeligen önskvärd. Flere af Konungens befallningshafvande och ännu flere förste provinsialläkare hafva uttalat sig för en årlig minimiaflöning af fyra hundra kronor jämte bostad och vedbrand.

I afseende på kommunernas sinsemellan högst växlande ekonomiska bärkraft, då det gäller att ställa sig den föreslagna lagen till efter rättelse har Kungl. Maj:t genom föreskriften i § 1 anvisat vägen för smärre kommuner att med hvarandra eller med större kommuner anställa gemensam barnmorska eller bilda ett barnmorskedistrikt. Så småningom kommer väl erfarenheten att visa behovet af noggrannare bestämmelser angående de i § 1 antydda förhållanden (folkmängd, yttnehåll m. m.), under hvilka kommuner tillåtas ha gemensam barnmorska eller under hvilka en kommun enligt lagen är skyldig anställa två eller flera barnmorskor. Enligt lagförslaget skall det tillkomma Konungens befallningshafvande att efter förste provinsialläkarens hörande pröfva hvarje fall, där fråga gäller en gemensam barnmorska för två eller flera kommuner. Med tiden lär väl behovet af för hela riket enhetliga bestämmelser i dessa afseenden göra sig gällande.

Emellertid gifver lagförslaget (3 § andra stycket) dessutom Konungens befallningshafvande rätt att efter förste provinsialläkarens hörande på ansökan af kommun medgifva aflöningens utgående »med skäligt lägre belopp» (än det i samma § 3 första stycket föreskrifna).

Denna föreskrift torde kunna medföra vissa betänkligheter. En kommun, som icke anser sig böra betunga sin budget med den i § 3 (första stycket) föreskrifna utgiften, kan enligt § 1 genom öfverenskomelse med andra kommuner med mindre kostnad fullgöra lagens föreskrift. Men under det § 1 (jämförd med § 3 första stycket) garanterar den för två eller flera, och § 3 (första stycket) den för *en* kommun anställda barnmorskan fulla löneförmåner, kommer andra stycket af sistnämnda § att för ett (sannolikt ej obetydligt) antal för *en* kommun anställda barnmorskor innebära en större eller mindre inskränkning af den föreslagna normalminimilönen. Då — såsom nämnt — den föreslagna lagen i § 1 ger smärre kommuner möjlighet att med mindre kostnad fullgöra sina skyldigheter i fråga om anställandet af barnmorska utan någon inskränkning i dennas löneförmåner, så torde andra stycket

af lagförslaget § 3 från kommunal synpunkt vara öfverflödigt och från barnmorskornas synpunkt vara högst betänkligt.

Då den kungl. propositionen afser ett åläggande för kommun att mot en viss minimilön anställa barnmorska, torde det vara både önskvärdt och lämpligt, att *staten* — för att minska kommunernas utgifter till ifrågavarande ändamål — *bidroge* till kostnadernas betäckande och därigenom ådagalade sitt intresse för att kommunerna till det allmännas fördel anställde barnmorskor; statsbidraget kunde exempelvis motsvara en fjärdedel af den kontanta lönen. Dessutom torde ett visst belopp böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande, afsedt till extra understöd i särskilda fall åt mindre bemedlade kommuner, som på grund af sitt geografiska läge hindras att sammansluta sig med andra kommuner till ett barnmorskedistrikt. De anställda barnmorskorna blefve härigenom icke blott kommunens utan jämväl statens tjänare, hvilket från deras synpunkt torde äga icke så ringa betydelse.

Då emellertid frågan om ett statsanslag för ifrågavarande ändamål fordrar utredning såväl i afseende på det blifvande antalet barnmorskedistrikt som ock i andra afseenden, så anse vi lämpligast att nu inskränka oss till hemställen om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag angående statsbidrag till barnmorskors aflöning. Då lagen om anställande af barnmorska föreslås att träda i kraft först med 1912 års ingång, så torde frågan om statsbidrag till kommunalt anställda barnmorskors aflöning väl hinna att af Riksdagen i god tid dessförinnan afgöras.

På grund af hvad sålunda anförts, få vi värdsamt hemställa,

att Riksdagen ville besluta, att § 3 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående kommuns skyldighet att anställa barnmorska måtte få följande förändrade lydelse:

»Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst *fyrhundra* kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad — — — ett hundra kronor.

Aflöningen bestämmes — — — — varda föreskrifven.

Kunna kommuner — — — — Konungens befallningshafvande.»

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, i hvad mån bidrag af statsmedel skulle kunna beviljas kommun för aflöning af fast anställd barnmorska, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan föranleda.»

Herrar Byström och Thavenius anföra i sin motion:

»I Kungl. Maj:ts proposition n:o 54 föreslås nya bestämmelser angående barnmorskornas löneförhållanden.

Herrar By-  
ströms och  
Thavenius  
motion.

Detta är något, som är synnerligen behöfligt. Barnmorskornas löner äro i allmänhet alldeles för små. En af riksförsäkringsanstalten 1906 uppgjord tabell visar, att 13 procent af landets kommunalt anställda barnmorskor hafva under 200 kronors lön, 31 procent mellan 200—300, 39 procent mellan 300—4000, 12 procent mellan 400—500, 4,<sup>5</sup> procent öfver 500 kronor.

I § 3 i det lagförslag, som Kungl. Maj:t framlägger, säges:

»Barnmorska, som är i kommunens tjänst anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst 300 kronor, samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst 100 kronor.

Där särskilda omständigheter sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkarens hörande, medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Aflöningen bestämmes af vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan vara föreskrifven.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke träffa öfverenskommelse om aflöningen, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.»

För vår del anse vi denna lön på 300 kronor vara för knappt tilltagen.

I en annan Kungl. Maj:ts proposition n:o 25 framläggas ett synnerligen behöfligt förslag till löneförbättring åt lärarepersonalen vid småskolan m. m. Där i föreslås småskolelärarinnornas begynnelselön utom husrum och vedbrand till 500 kronor jämte tre ålderstillägg på 50 kronor hvardera.

Flera riksdagsmän hafva ansett detta för lågt, hvadan de hafva motionerat om ett högre belopp än det Kungl. Maj:t föreslagit. I flera fall torde barnmorskornas och småskolelärarinnornas lönebehof kunna jämföras med hvarandra. Om därför barnmorskorna skulle få en lön så tilltagen, att den blefve lika med småskolelärarinnornas af Kungl. Maj:t föreslagna begynnelselön eller 500 kronor, borde det ej anses vara för mycket.

Man har anfört, att en barnmorska dels har en viss bestämd inkomst vid hvarje förrättning och dels kan skaffa sig andra extra inkomster. Men detta lär ej vara synnerligen mycket att räkna med, och öfver hufvud taget kan det knappast belöpa sig till summan af de ålders-tillägg, som man afser att gifva lärarinnan.

För 15 år sedan utgaf amanuensen Eneström en undersökning af



barnmorskeförhållandena under år 1892. Den var grundad på för detta ändamål infordrade uppgifter från alla rikets barnmorskor. Därpå framgick, att medeltalet förlossningar per barnmorska under nämnda år var 41, samt att omkring en tredjedel af alla då praktiserande barnmorskor hade 20—39 förlossningar om året; ett ringa fåtal hade öfver 65 förlossningar om året.

Enligt uppgift af biträdande barnmorskeläraren d:r E. Alin anses antalet förlossningar per barnmorska nu snarare minskadt än ökad. Sedan år 1892 har barnmorskornas antal på landsbygden ökat från 1,716 till 2,152. Men barnaföderskornas antal har icke proportionsvis ökat i samma grad. På landsbygden voro nämligen barnaföderskorna år 1892 105,204 och år 1905 105,592.

Om man nu går ut från den beräkningen, att medeltalet förlossningar per barnmorska är omkring 50 per år, och då taxan växlar mellan 50 öre och 5 kronor för hvarje förrättning, och man därtill vet, att förrättningar, som betalas med det mindre beloppet, i allmänhet äro långt flere än de, som betalas med det större beloppet, så förstår man, att inkomsten härigenom ej kan blifva synnerligt stor. Emellertid beräknas den till omkring 100 kronor.

Barnmorskan har ett ganska sträfsamt arbete. Hennes »yrke är till sin natur så fylldt af oro och slitningar hit och dit, att det ej kan förenas med någon lönande bisyssla». Det till och med förbjuder henne att ägna sig åt sådant arbete, som gör hennes händer grofva och valkiga.

Då man vidare besinnar, att hon har att närvara vid ungefär en förlossning i veckan, blir det nog icke mycken ro för annat arbete, som skulle kunna gifva någon inkomst.

Under det att hennes verksamhet ibland kan kallas »ett lifräddningsarbete», får hon själf stundom nästan våga sitt lif för detsamma. I all synnerhet är detta fallet i vissa landsändar, där afstånden äro stora och vägarna mindre goda. Hennes ilresor i ur och skur, stundom i nattens mörker, äro oftast inga lustresor.

En barnmorska har ej heller någon semester, såsom många andra tjänande hafva. Ett barnmorskemöte uttalade häromdagen också den önskan, att barnmorskan måtte få ledigt åtminstone en månad hvar femte år utan afdrag på lönen.

Vidare behöfva äfven barnmorskor alltjämt förkofra sig i kunskaper och yrkesduglighet. De måste därför dels hålla sig med behöflig facklitteratur och dels bevista nödvändiga öfningskurser. Detta kan ej ske utan rätt kännbara utgifter.

De stegrade lefnadskostnaderna gälla naturligtvis äfven dem.

Såsom framgår af Kungl. Maj:ts proposition, ha en stor del af Konungens befallningshafvande och statens samtliga förste provinsialläkare ansett en minimilön på 400 kronor för barnmorska vara behöflig och skälig.

Själftva hafva barnmorskorna vid extra ombudsmöte, anordnad af Svenska allmänna barnmorskeförbundet den 17 februari 1908 i Stockholm, i denna fråga uttalat sig sålunda:

»Mötet anser, att i det förslag till barnmorskereglemente, hvilket snart lärer föreläggas Riksdagen till afgörande, minimilönen bör bestämmas till minst 400 kronor, jämte bostad och vedbrand, och får mötet afvenledes enhälligt uttala sin vördsamma anhållan, att staten måtte med någon del bidraga till barnmorskornas aflönande.»

Såsom synes af denna resolution, är barnmorskornas åsikt och önskan den, att någon del af deras lön skulle utgå af statsmedel, och säkerligen finnes det flere skäl, som tala därför, bland annat den omständigheten, att det skulle bidraga till att något jämnare fördela de kommunala skattebördorna. Denna synpunkt bör därför tagas under allvarligt öfvervägande. Det skulle ju härmed kunna förfaras på ungefär samma sätt som man förfar i fråga om statsbidraget till lärarnes löner.

På grund af hvad vi sålunda anfört få vi vördsamt föreslå: att första delen af § 3 i Kungl. Maj:ts förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska må få följande lydelse:

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst fyrahundra kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst ett-hundra kronor.»

Herr Janssons  
i Djursåtra  
motion.

Motionen, n:o 259, af herr Jansson m. fl. lyder som följer:

»I Kungl. Maj:ts proposition n:o 54 till innevarande Riksdag med förslag till lag angående kommunens skyldighet att anställa barnmorska föreslås, bland annat, att hvarje landt- och hvarje stadskommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflönning. Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, kunna visserligen få förena sig om anställande af gemensam barnmorska, dock endast efter Konungens befallningshafvandes pröfning och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts. Då denna sistnämnda bestämmelse för landsbygdens många små och i ekonomiskt afseende svaga kommuner torde få anses innebära en anledning till fruktan för alltför kännbar ökning af de redan förut höga kommunalutskylderna, därest vederbörande myndigheter af välment nit vid barnmorskedistriktens reglering komme att bestämma distrikten alltför små, har det syns oss

angeläget att nu ej blott påpeka detta utan ock att i lagen få införd en bestämmelse, hvarigenom nämnda följder kunde undvikas. Vi ha i sådant afseende föreställt oss, att sådan rätt för smärre kommuner, som angränsa hvarandra, borde som regel och utan särskild pröfning medgifvas, såvida den sammanräknade folkmängden inom distriktet ej öfverstiger 4,000 personer. Genom denna bestämmelse torde kunna antagas, att distrikten utan alltför stor svårighet kunde bära den ökade skatteutgiften och att äfven barnmorskan skulle kunna fullgöra sina tjänsteåligganden. Därtill kommer, att vederbörande myndigheters tid ej behöfde användas för pröfning af frågor i dylika fall.

Vi få därför föreslå, att 1 § andra stycket i förutnämnda förslag till lag må erhålla följande ändrade lydelse:

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska. De vare ock därtill skyldiga, såvidt Konungens befallningshafvande, på framställning af förste provinsialläkare, därom förordnar. *Smärre kommuner, som angränsa hvarandra och hvilkas sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 4,000 personer, äga utan Konungens befallningshafvandes pröfning och utan förste provinsialläkares hörande förena sig om gemensam barnmorska.*

Skulle annan formulering erfordras, torde vederbörande utskott vidtaga denna, blott syftet vinnes med motionen.»

Herr D. Perssons motion innehåller följande:

»Då jag anser, att det bör tillkomma vederbörande kommun och icke Konungens befallningshafvande att bestämma den taxa, efter hvilken ersättning utöfver den fasta aflöningen skall utgå till barnmorska, får jag vördsamt hemställa,

att 4 § i Kungl. Maj:ts förslag (proposition n:o 54) till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska må gifvas en för det syftemålets vinnande afpassad lydelse.»

Herr Perssons  
i Tällberg  
motion.

Herr Hammarlund anför i sin motion:

»I syfte att på ett tillfredsställande sätt kunna få förhållandet mellan angränsande kommuner ordnad i de fall, där de behöfva hafva gemensam barnmorska eller en mindre kommun vill betjäna sig af en angränsande större kommuns barnmorska, och då initiativrätt i båda dessa fall uttryckligen torde böra tillförsäkras kommun, får jag härmed föreslå,

Herr Hammar-  
lunds motion.

att Riksdagen måtte besluta sådan ändring i § 1 i det i Kungl. Maj:ts proposition n:o 54, angående förslag till lag angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska, att Konungens befallningshafvande må inrymmas befogenhet att på framställning antingen af förste provinsialläkare och efter vederbörande kommuners hörande eller af kommun och efter öfriga vederbörande kommuners samt förste provinsialläkares hörande förordna, att angränsande kommuner skola förena sig om anställande af gemensam barnmorska äfvensom att kommun af mindre ytvidd skall äga rätt att betjäna sig af angränsande större kommuns barnmorskå.»

Utskottets  
utlåtande.

Det föreliggande lagförslaget angifver sig hafva till hufvudsakligt ändamål att bereda full trygghet för att icke någon kommun i riket skall vara i afsaknad af examineradt förlossningsbiträde. Att för närvarande finnas kommuner, som sakna fast anställd barnmorska, har af chefen för civildepartementet i hans yttrande till statsrådsprotokollet blifvit framhållet. Antalet sådana kommuner förklaras också af departementschefen inom några län vara anmärkningsvärdt stort. Det lär icke heller vara ovanligt, att den bristande tillgången till barnmorska haft till följd betänkliga missförhållanden, närmast därutinnan att man vid förlossningar anlitat biträden utan nödig skolning, hvarigenom vid många tillfällen gifvits anledning till sjukdomsfall, hvilka merendels torde kunnat undvikas, därest examinerad barnmorska funnits att tillgå och tagits i anspråk. Det synes utskottet vara en statsangelägenhet af synnerlig vikt att söka förhindra, att sådana situationer inträffa. I stort sedt torde detta mål kunna vinnas genom en lagstiftning af hufvudsakligen sådant innehåll, som genom propositionen föreslagits.

Om också det föreliggande lagförslaget utgår från att hvarje kommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning, så är dock denna grundsats icke undantagslöst genomförd. Att börja med skulle stad och intill densamma gränsande mindre landtkommun kunna träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga. Dessutom skulle smärre kommuner enligt förslaget kunna förena sig om anställande af gemensam barnmorska, dock först efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provinsialläkare i ärendet hörts. Slutligen skulle mindre kommun jämväl efter Konungens befallningshafvandes i förenämnda ordning lämnade medgifvande kunna träffa aftal med angränsande större kommuner om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska.

Den ekonomiska lättnad, som dessa bägge sistnämnda undantag afse att bereda de smärre kommunerna, är i hvarje särskildt fall beroende af Konungens befallningshafvandes medgifvande. På denna punkt åsyfta herr L. J. Jansson och hans medmotionärer genom sin motion förändring i propositionen därhän, att smärre angränsande kommuner skulle äfven utan ett dylikt medgifvande kunna förena sig om gemensam barnmorska under den förutsättningen, att kommunernas sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 4,000 personer.

Emot de af Kungl. Maj:t föreslagna medgifvandena åt de smärre kommunerna torde icke kunna göras några befogade principiella anmärkingar. Genom propositionens förslag härutinnan göres i allt fall icke någon eftergift i den fordran, att hvarje kommun skall vara ansvarig för att tillgång för dess invånare finnes till examineradt förlossningsbiträde. Genom herr L. J. Janssons m. fl. motion är ej heller denna grundsats trädd för nära. Den jämkning i propositionen, som denna motion åsyftar, synes också ur vissa synpunkter vara väl motiverad. De skäl, motionärerna i sådant afseende framhållit, synas utskottet beaktansvärda. Härtill kommer att, om, såsom utskottet håller före, ett högsta invånareantal kan bestämmas, som utan egentlig olägenhet kan betjäna sig af en och samma barnmorska, det måste anses utgöra en afsevärd fördel att i här förevarande sammanhang få detta tal fastslaget i lag. Den gränssiffra, 4,000, som motionärerna föreslagit, är emellertid enligt utskottets mening för hög. Om man, utgående från antalet barnfödorskor i riket, som 1904 utgjorde 135,376, och hvilket tal, därest de som blifva förlösta på barnbördshus undantagas torde kunna afrundas till 130,000, räknar med 1 barnfödorska på 45 invånare i riket och en barnmorska, hvad landsbygden beträffar, antages i medeltal icke kunna bekvämligen biträda vid mera än en förlossning i veckan, alltså 52 om året, torde man vara berättigad att draga den slutsatsen, att det antal invånare, för hvilket en barnmorska beräknas, i regel icke bör sättas högre än till 2,330. Därest smärre kommuner skola medgifvas rätt att, där deras sammanlagda folkmängd uppgår till visst invånareantal, utan myndigheternas tillstånd förena sig om anställande af gemensam barnmorska, synes det förty icke tillrådligt, att det antal, som betecknar gränsen, under hvilken denna rätt för kommunen förefinnes, sättes högre än till 25,000.

Den här ifrågavarande rätten för smärre kommuner att förena sig om gemensam barnmorska kan, om den begagnas af folkfattiga kommuner med stor ytvidd, utan tvifvel komma att gifva geografiskt så stora barnmorskedistrikt, att *en* barnmorska icke mäktar nöjaktigt sköta

ett sådant. Den ovillkorliga rätten att förena sig om gemensam barnmorska synes fördenskull endast böra tillkomma kommuner af mindre ytvidd. Utskottet föreslår jämväl på denna punkt en ändring i herr Janssons m. fl. motion. De öfriga förändringar, som af utskottet blifvit gjorda i dessa motionärers förslag, äro af enbart redaktionell natur och torde icke tariffva någon särskild motivering.

Liksom utskottet anser rimligt, att angränsande kommuner i viss utsträckning skola äga att utan medgifvande af någon myndighet förena sig om gemensam barnmorska, håller utskottet före, att situationer kunna inträffa, som påkalla en i lag fastslagen befogenhet för Konungens befallningshafvande att förordna om angränsande kommuners sammanförande till ett barnmorskedistrikt. Utskottet har härvid haft det fall för ögonen, att en liten kommun, som icke utan oskäligt ekonomiskt betungande kan anställa egen barnmorska, önskar antingen förena sig med angränsande kommun eller kommuner om anställande af gemensam barnmorska eller ock betjäna sig af angränsande större kommuns barnmorska, och en sådan anordning, ehuru möjlig och lämplig, icke kan åvägabringas på den frivilliga öfverenskommelsens väg. Därest i sådant fall saken icke kunde ordnas genom beslut af statsmyndighet, skulle den förstnämnda kommunen antingen få vidkännas kostnader för anställande af egen barnmorska, hvilka kunde blifva alltför kännbara, eller nödgas sakna barnmorska, något som skulle betyda, att ändamålet med lagen uti det fall, som vore i fråga, icke blefve ernådt.

Hvad beträffar smärre angränsande kommuners sammanförande för anställande af gemensam barnmorska, hafva de här utvecklade synpunkterna vunnit beaktande i propositionen och funnit uttryck i 1 §, andra stycket, sista punkten. Herr Hammarlunds motion afser att utsträcka Konungens befallningshafvandes befogenhet på förevarande område jämväl därhän, att befallningshafvanden skall äga förordna, att kommun af mindre ytvidd skall hafva rätt att betjäna sig af angränsande större kommuns barnmorska. Motionen utgår därjämte från att Konungens befallningshafvandes befogenhet i båda fallen skall vara beroende antingen af framställning från kommuns sida, i hvilket fall befallningshafvanden icke skulle äga träffa afgörande i saken, innan såväl förste provinsialläkare som de öfriga kommuner, hvilka berröas af frågan, blifvit hörda, eller ock på hemställan af förste provinsialläkare, därvid samtliga vederbörande kommuner jämväl skulle höras. Enligt propositionen för utsätter Konungens befallningshafvandes befogenhet att förordna om anställande af gemensam barnmorska i angränsande kommuner allenast att framställning i ämnet blifvit gjord af förste provinsialläkare.

Det finnes visserligen enligt utskottets mening fog för tvekan med afseende å den inskränkning i kommunernas själfbestämmanderätt på detta område, som den för Konungens befallningshafvande ifrågasatta befogenheten skulle innebära. Betänkligheterna härutinnan synas emellertid utskottet vara undanröjda, därest Konungens befallningshafvandes afgörande måste föregås såväl af framställning från kommuns sida som af öfriga vederbörande kommuners hörande.

Att på sätt motionären föreslagit härvid tillerkänna jämväl förste provinsialläkare initiativrätt synes icke behöfligt. Utskottet anser sig under ofvan angifna förhållanden böra förorda en förändring af propositionen på denna punkt i enlighet med det af motionären framställda förslag, dock med ofvan antydda jämkning i fråga om förste provinsialläkares initiativrätt. Den bestämmelse, som utskottet i denna del utarbetat, bör lämpligen få sin plats efter tredje stycket i 1 §, hvarjämte gifvetvis andra styckets andra punkt bör utgå.

Enligt 3 § i det af Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget skall barnmorska, som är i kommuns tjänst anställd, i lön åtnjuta minst trehundra kronor förutom vissa naturaförmåner. Där omständigheterna sådant påkalla, skulle emellertid Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsialläkares hörande, äga medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp. Såväl i herr Kjellbergs m. fl. som herrar Byströms och Thavenius motion föreslås, att den kontanta minimilönen bestämmes till fyrahundra kronor, hvarjämte herr Kjellberg och hans medmotionärer yrka, att i lagen icke måtte inflyta någon bestämmelse om befogenhet för Konungens befallningshafvande att i särskilda fall medgifva att lönen finge utgå med lägre belopp än det i lagen stadgade.

Hvad beträffar det minimibelopp, till hvilket barnmorskas lön bör i lagen bestämmas, har medicinalstyrelsen föreslagit 200 kronor, hvari naturaförmåner finge *ingå* med högst 75 kronor. Af kommunalnämnderna i omkring 465 socknar, hvilka antingen icke hafva barnmorska hos sig anställd eller hafva barnmorska anställd mot fast lön ej uppgående till sammanlagdt 200 kronor om året, hafva omkring 125 förklarar sig icke kunna biträda ett förslag om skyldighet för kommun att anställa barnmorska med de af medicinalstyrelsen föreslagna löneförmånerna. Minimilönen har föreslagits af två befallningshafvande till 300 kronor jämte bostadsförmån, af en befallningshafvande till 300 kronor samt af två sådana myndigheter till 200 kronor jämte bostad och vedbrand. Å andra sidan hafva åtskilliga af Konungens befallningshafvande och flertalet förste provinsialläkare ansett, att den fasta lönen för barnmorskorna bör sättas till 400 kronor.

Det är otvifvelaktigt af vikt, att barnmorskorna, med den ansvarsfulla uppgift som åligger dem, erhålla en någorlunda tryggad ekonomisk ställning, men man måste härvid också skänka nödigt beaktande åt den ekonomiska bärkraften hos kommunerna, som skola vidkännas kostnaderna för barnmorskornas aflöning. I förra afseendet är härvid att märka, att den af Kungl. Maj:t föreslagna minimilönen, 300 kronor jämte naturaförmåner till ett värde af minst 100 kronor, väsentligt öfverstiger hvad medicinalstyrelsen föreslagit samt tillsammans med ersättningen enligt taxa för de särskilda förrättningarna och de biinkomster af annat arbete, som barnmorska må kunna förskaffa sig, i regel icke torde komma att understiga den grundlön, som af Riksdagen detta år blifvit bestämd för småskolelärarinnor. Hvad beträffar hänsynen till kommunernas ekonomiska bärkraft, så torde det vara ostridigt, att i vårt land finnas många kommuner, på hvilkas budget en barnmorskelön, äfven af den storlek som Kungl. Maj:t föreslagit, kommer att verka afsevärdt tryckande. Men härtill kommer att ett fastställande af lönen till högre belopp kan befaras hafva till följd, att kommuner, som redan hafva flera barnmorskor anställda, finna sig nödsakade att till skada för den sak, lagen afser att främja, inskränka antalet barnmorskor så att det verkliga behovet af sådana ej varder tillgodosedt. Med hänsyn till dessa omständigheter tilltror sig utskottet ej att förorda ett längre gående förslag än propositionen innefattar.

Då enligt utskottets förmenande omständigheter kunna förefinnas som i särskilda undantagsfall motivera en sänkning af lönen under det som regel fastställda minimibeloppet, i hvilket afseende utskottet närmast haft tankarne fästade på de ekonomiskt allra mest betungade kommunerna, anser sig utskottet ej heller kunna biträda herr Kjellbergs och hans medmotionärers förslag om uteslutande af andra stycket i 3 § i Kungl. Maj:ts lagförslag.

I afseende å ersättningen till barnmorska för hvarje särskild förrättning har herr D. Persson i sin motion föreslagit en bestämmelse i lagen därom, att godtgörelsen i fråga måtte utgå enligt taxa, som blifvit af vederbörande kommun bestämd. Motionen ansluter sig i denna punkt i det väsentliga till nu gällande praxis. Då utskottet icke finner skäl anförda, som föranleda till ändring i denna praxis, och ett fränhändande af den befogenhet, kommunerna i förevarande hänseende nu äga, i och för sig synes mindre tilltalande, har utskottet ansett sig böra förorda i stället för 4 § i Kungl. Maj:ts förslag en bestämmelse, som i hufvudsak ansluter sig till hvad motionären föreslagit.

Den bestämmelse, som utskottet på denna punkt förslagsvis formu-



lerat, synes emellertid kräva en kompletterande föreskrift af innehåll att, därest kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke kunna träffa öfverenskommelse rörande taxan, frågan skall afgöras af Konungens befallningshafvande.

Herr Kjellberg och hans medmotionärer hafva slutligen föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om verkställande af utredning, i hvad mån bidrag af statsmedel skulle kunna beviljas kommun för aflöning af fast anställd barnmorska, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kunde föranleda. Utskottet, som väl håller före att särskildt statsunderstöd till ekonomiskt synnerligen betungade kommuner för här ifrågavarande ändamål likasom för en del andra kommunala ändamål, t. ex. väghållningen och folkskoleväsendet, må vara motiveradt, anser emellertid att barnmorskornas anställande och aflöning, åtminstone under nuvarande förhållanden, lämpligen bör vara en uteslutande kommunal angelägenhet, och kan fördenskull ej heller i denna del biträda ifrågavarande motion.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

1:o) att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition samt herrar L. J. Janssons i Djursätra m. fl., D. Perssons i Tällberg och Hammarlunds förevarande motioner samt med afslag å de af herrar J. J. Byström och G. Thavenius samt herr K. E. O. Kjellberg m. fl. i ämnet väckta motioner, sistnämnda motion i hvad den afser ändringar uti föreliggande lagförslag, för sin del antaga följande

## L a g

angående kommuns skyldighet i fråga om anställande af barnmorska.

Härigenom förordnas som följer:

### 1 §.

Hvarje landt- och hvarje stadskommun skall hafva anställd barnmorska med fast aflöning. Inom kommun, som är af större vidd eller har större folkmängd, skola två eller flera fast aflönade barnmorskor finnas anställda.

Smärre kommuner, som angränsa hvarandra, äga, efter pröfning af Konungens befallningshafvande och sedan vederbörande förste provin-

sialläkare i ärendet hörts, förena sig om anställande af gemensam barnmorska; dock att sådan föregående pröfning ej erfordras, därest kommunerna hafva mindre ytvidd och deras sammanlagda folkmängd ej öfverstiger 2,500 invånare.

Mindre kommun må jämväl, efter Konungens befallningshafvandes i förenämnda ordning lämnade medgifvande, träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska.

Önskar kommun förena sig med en eller flera andra kommuner om anställande af gemensam barnmorska eller vill mindre kommun träffa aftal med angränsande större kommun om rätt att betjäna sig af den större kommunens barnmorska, men kan öfverenskommelse ej träffas, äge Konungens befallningshafvande, på därom af kommunen gjord framställning samt efter öfriga vederbörande kommuners och förste provinsialläkares hörande, i ämnet träffa afgörande.

Därest Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, lämnar tillstånd, må stad så ock intill densamma gränsande mindre landtkommun i stället för att anställa barnmorskor med fast aflöning träffa aftal med tillräckligt antal af i staden praktiserande barnmorskor att mot ersättning af kommunen för hvarje förrättning betjäna dess fattiga.

## 2 §.

I fråga om sättet för barnmorskornas utseende äger hvarje kommun besluta.

Äro två eller flera kommuner förenade till ett barnmorskedistrikt, och enas dessa icke i valet af barnmorska, äger Konungens befallningshafvande, efter förste provinsialläkares hörande, utse den af de valda, som därtill finnes lämpligast.

## 3 §.

Barnmorska, som är i kommuns tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst trehundra kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Där särskilda omständigheter sådant påkalla, äge Konungens befallningshafvande, på ansökan af kommun och efter förste provinsial-

läkares hörande, medgifva, att aflöningen må utgå med skäligt lägre belopp.

Aflöningen bestämmes af vederbörande kommun och skall utgöras efter enahanda grund, som för kommunalutskylder i allmänhet är eller kan varda föreskrifven.

Kunna kommuner, som äro förenade till ett barnmorskedistrikt, icke träffa öfverenskommelse om aflöningen, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.

#### 4 §.

Utöfver den fasta aflöningen äger barnmorska för hvarje förrättning undfå ersättning enligt taxa, som vid hennes antagande eller senare efter med henne träffadt aftal blifvit af kommun fastställd.

Kunna kommuner, som betjäna sig af samma barnmorska, icke träffa öfverenskommelse rörande taxan, skall frågan afgöras af Konungens befallningshafvande.

#### 5 §.

Hvad i denna lag sägs om förste provinsialläkare gäller i Stockholm och Göteborg om dessa städers förste stadsläkare samt i Malmö om stadsläkaren.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912; dock att sådant aftal om barnmorskas anställning i kommuns tjänst mot fast aflöning, som träffats före lagens utfärdande och vid tiden för dess ikraftträdande fortfarande är gällande, skall, oafsedt bestämmelsen i första stycket af 3 §, under aftalstiden äga bestånd.

2:o) att herr K. E. O. Kjellbergs m. fl. motion, i hvad den afser hemställan om skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t, ej må af Riktdagen bifallas.

Stockholm den 11 maj 1908.

‡ På det sammansatta utskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.

---

**Reservationer:**

vid 1:o) af herrar *Hammarlund*, *Starbäck* och *Neiglick*, som ansett, att 3 §, första stycket bort erhålla följande lydelse:

Barnmorska, som är i kommunens tjänst fast anställd, skall i årlig lön åtnjuta minst *fyrhundra* kronor samt därjämte förses med tjänlig bostad och nödigt bränsle eller ock erhålla ersättning därför med minst etthundra kronor.

Vid 2:o) af herr *Hammarlund*, som ansett att utskottet bort hemställa:

att Riksdagen med bifall till herr K. E. O. Kjellbergs m. fl. motion, i hvad den berör denna punkt, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, i hvad mån bidrag af statsmedel skulle kunna beviljas kommunen för aflöning af fast anställd barnmorska samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.

---

Det skulle här antecknas, att herrar *Gustaf Andersson* och *Lindhagen* icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet.

---